

УДК 338.2:336

Л. О. Чорна,
 науковий співробітник кафедри управління бізнесом та розвитком села,
 Сільськогосподарська академія Університету Вітаутаса Великого, м. Каунас, Литва;
 д. е. н., професор, професор кафедри управління та адміністрування,
 Житомирський інститут ПрАТ "ВНЗ "МАУП", м. Житомир
 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8724-9145>
 С. В. Кудлаєнко,
 д. е. н., професор кафедри управління та адміністрування,
 Житомирський інститут ПрАТ "ВНЗ "МАУП", м. Житомир
 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2746-1814>
 Н. Ю. Чорна,
 к. е. н., доцент, Maccabi Health Care Services, Тель-Авів, Ізраїль
 ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-2317-4399>
 О. Келманович,
 факультет економіки, Аріельський університету, м. Аріель, Ізраїль
 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8618-9315>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.10.13

ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ КОНВЕРГЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

L. Chorna,
 Senior Researcher of the Department of Business and Rural development Management,
 Vytautas Magnus University Agriculture, Kaunas, Lithuania;
 Doctor of Economic Sciences, Professor,
 Professor of the Department of Management and Administration,
 Zhytomyr Institute "Interregional Academy of Personnel Management".
 S. Kudlaenko,
 Doctor of Economic Sciences,
 Professor of the Department of Management and Administration,
 Zhytomyr Institute "Interregional Academy of Personnel Management"
 N. Chorna,
 PhD in Economics, Associate Professor, Maccabi Health Care Services, Tel Aviv, Israel
 A. Kelmanovich,
 Department of Economics, Ariel University, Ariel, Israel

THE INFLUENCE OF FACTORS ON INDICATORS OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY
 OF THE ENTERPRISE IN THE CONVERGENCE SYSTEM OF TRANSFORMATIONAL CHANGES

У статті досліджено основні функції та операційні цілі фінансово-економічної безпеки підприємства. Доведено, що фінансово-економічна безпека підприємства є складовою економічної безпеки вищих рівнів управління (безпеки країни, регіону, галузі). Визначено, що за умов конвергенції трансформаційних змін при дослідженні проблематики забезпечення фінансово-еко-

номічної безпеки враховують усі сфери діяльності господарюючого суб'єкта. В контексті фінансової складової основними показниками забезпечення безпеки підприємства є ті, які характеризують рівень платоспроможності, ділової активності, фінансової стійкості, прибутковості. Доведено, що внутрішні загрози фінансово-господарської діяльності підприємства залежать від кваліфікації та компетентності управлінців та провідних менеджерів. Систематизовано основні внутрішні фактори впливу на показники фінансово-економічної безпеки промислових підприємств із визначенням найбільш вагомих (фінансово-економічних, організаційно-управлінських, виробничих, кадрових, науково-технологічних). Маркетингова складова є дієвим інструментом, який створює передумови для забезпечення показників фінансово-економічної безпеки запланованому рівню шляхом формування інформаційних взаємозв'язків між господарюючим суб'єктом та зовнішнім середовищем. Виокремлено групи зовнішніх факторів впливу на показники фінансово-економічної безпеки підприємства, які можуть здійснювати опосередкований чи прямий вплив в контексті конвергентно-орієнтованого розвитку. Обґрунтувавши, ризики, загрози, фактори, які суттєво впливають на параметри фінансово-економічної безпеки, визначено напрями забезпечення безпеки, зокрема удосконалення інформаційно-аналітичної складової менеджменту, в аспекті розвитку маркетингу на підприємстві, та формування адаптивних механізмів до впливу факторів зовнішнього середовища.

The article examines the main functions and operational goals of the financial and economic security of the enterprise. It has been proven that the financial and economic security of the enterprise is a component of the economic security of higher levels of management (security of the country, region, industry). It was determined that under the conditions of the convergence of transformational changes, all spheres of activity of the economic entity are taken into account when studying the issues of ensuring financial and economic security. In the context of the financial component, the main indicators of ensuring the security of the enterprise are those that characterize the level of solvency, business activity, financial stability, profitability. It has been proven that internal threats to the financial and economic activity of the enterprise depend on the qualifications and competence of managers and leading managers. The main internal factors of influence on indicators of financial and economic security of industrial enterprises are systematized, with the definition of the most significant (financial and economic, organizational and managerial, production, personnel, scientific and technological). The marketing component is an effective tool that creates prerequisites for ensuring indicators of financial and economic security at the planned level by forming information relationships between the business entity and the external environment. Groups of external factors influencing the financial and economic security indicators of the enterprise, which can have an indirect or direct influence in the context of convergent-oriented development, are singled out. Having substantiated the risks, threats, factors that significantly affect the parameters of financial and economic security, the directions of ensuring security are determined, in particular, the improvement of the information and analytical component of management, in the aspect of marketing development at the enterprise, and the formation of adaptive mechanisms to the influence of external environmental factors.

Ключові слова: промислові підприємства, фінансово-економічна безпека, фактори впливу, напрями нейтралізації ризиків, маркетингова інформація.

Key words: industrial enterprises, financial and economic security, influencing factors, directions of risk neutralization, marketing information.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Активізація глобалізаційних та інтеграційних процесів економіки вимагає від керівників та провідних фахівців структурних підрозділів підприємства вдоско-

налення механізмів управління, перегляду підходів до забезпечення економічної та фінансової безпеки в контексті досягнення фінансової стабільності, розширення внутрішніх та зовнішніх ринків збуту продукції тощо. Наявні ризики та загрози можуть в тій чи іншій мірі здійснювати вплив на рівень конкурентоздатності підприємства, рівень прибутковості, рентабельності та

результативності діяльності. З метою реалізації поставлених підприємством поточних та стратегічних цілей розвитку, необхідним є забезпечення фінансово-економічної безпеки на усіх рівнях управління. Для уникнення зниження ефективності показників фінансового стану підприємства, ослаблення конкурентних позицій на ринку, важливим є використання захисного фінансового інструментарію, який передбачає моніторинг зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на забезпечення фінансово-економічної безпеки та ведення фінансово-господарської діяльності підприємства.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретико-методичні основи управління фінансово-економічною безпекою підприємства із виокремленням чинників впливу на її забезпечення, в аспекті підвищення результативності ведення бізнесу підприємствами, є об'єктом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема, серед них: Ареф'єва О., Барташевська Ю., Бойкевич О., Бланк І., Белялов Т., Васильців Т., Волошин В., Драгун А., Каркавчук В., Круглова О., Лук'янова В., Мельник С., Орлик О., Резворович К., Ситник Н., Соломіна Г., Фісуненко П., Череп А. та інші. Зовнішні та внутрішні чинники впливу на ведення фінансово-господарської діяльності підприємства в процесі трансформаційних змін економіки та конвергентних процесів, характеризуються різним ступенем впливу. Через те, виникає необхідність удосконалення науково-методичних підходів до систематизації факторів впливу на показники фінансово-економічної безпеки, удосконалення системи управління, формування напрямів нейтралізації впливу ризиків, формування нових методів забезпечення фінансової безпеки як базового елемента економічної безпеки підприємства.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є дослідження ризиків, загроз, факторів впливу на показники фінансово-економічної безпеки промислових підприємств із метою удосконалення інструментарію управління та адаптивних механізмів для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності в контексті конвергентно-орієнтованого розвитку та сучасних умов ведення бізнесу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Фінансово-економічна безпека підприємства є таким станом, який створює умови для забезпечення збереження фінансово-економічних інтересів суб'єкта господарювання від негативних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, з одночасним створенням умов, необхідних для успішної діяльності та розвитку цього підприємства [1, с. 91—92].

Система управління фінансово-економічною безпекою є складовою загальної системи менеджменту підприємства. Рівень ефективності даної системи залежить від забезпечення управлінським персоналом функціональних взаємозв'язків із іншими елементами сис-

теми менеджменту підприємства, такими як прогнозування, планування, облік, аналіз, моніторинг, контроль, організація, мотивація та стимулювання.

Забезпечення фінансово-економічної безпеки промислового підприємства полягає в сукупності заходів, управлінських процесів, цілеспрямованих на зниження негативних чинників функціонування в аспекті фінансово-господарської діяльності. З метою збереження економічної незалежності, управлінський персонал формує алгоритми дій забезпечення безпеки, шляхом прийняття відповідних управлінських рішень щодо мінімізації впливу дестабілізуючих чинників як внутрішнього, так і зовнішнього оточення. Суб'єктами системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства є власники, провідні фахівці структурних підрозділів, які в рамках реалізації поставленої мети управління здійснюють вплив на об'єкти — фінансово-економічні параметри, які розраховуються на основі опрацювання внутрішніх та зовнішніх інформаційних джерел.

Основними функціями управління фінансово-економічною безпекою є: формування інформаційної бази даних; оцінювання стану фінансово-економічної безпеки; діагностика потенційних кризових ситуацій; ідентифікація ризиків; визначення заходів зниження загроз та ризиків функціонування; визначення впливу факторів, які позитивно впливають на діяльність підприємства та факторів, які потребують використання адаптивних механізмів або інструментарію нейтралізації впливу; розроблення підсистеми планування фінансово-економічної безпеки; формування підсистеми контролю та моніторингу.

Операційними цілями системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства є: раціональне використання фінансово-ресурсного забезпечення; підвищення фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності та, в цілому, покращення фінансового стану підприємства; захист інтелектуальної власності; забезпечення безпеки персоналу; запобігання впливу негативних факторів зовнішнього середовища.

Фінансово-економічна безпека кожного підприємства пов'язана із економічною безпекою країни, регіону, галузі, так як залежить від розвитку економіки країни та потенціалу, стану галузі до якої належить, фінансово-ресурсного забезпечення. Фінансово-економічній безпеці господарюючого суб'єкта притаманний подвійний характер, який проявляється в тому, що: завдяки безпеці підприємство має змогу займатися фінансово-господарською діяльністю, але, водночас, фінансово-економічна безпека є складовою економічної безпеки вищих рівнів управління (безпека країни, галузі). Тому, актуальним при дослідженні факторів впливу на фінансово-економічну безпеку підприємства є врахування макроекономічних аспектів.

За умов конвергенції трансформаційних змін при дослідженні забезпечення фінансово-економічної безпеки враховують усі сфери фінансово-господарської діяльності господарюючого суб'єкта. Відповідно, кожна складова фінансової безпеки характеризується різними показниками-індикаторами, які так чи інакше можуть представлятися у кількісному вираженні. Якщо частина цих показників переходить певну критичну

межу, то виникає загроза фінансово-економічній безпеці підприємства [2, с. 47].

В контексті фінансової складової показниками забезпечення безпеки підприємства є ті, які характеризують рівень платоспроможності (коефіцієнт абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності, коефіцієнт загальної ліквідності), рівень ділової активності (оборотність активів, запасів, терміни оплати дебіторської та кредиторської заборгованості), рівень фінансової стійкості (коефіцієнти фінансового ризику, фінансової незалежності, фінансової стійкості та маневреності власного капіталу), рівень прибутковості (рентабельність, чистий прибуток).

Провівши оцінку фінансового стану підприємства відповідальні фахівці розраховують інтегральний показник фінансової безпеки та визначають заходи щодо поліпшення рівня фінансової безпеки підприємства [3].

В залежності від джерел виникнення, чинники загрози поділяють на зовнішні та внутрішні. А отже, й характеристики даних загроз виражаються вже в їхній назві і відображають джерело формування загрози — з боку зовнішнього середовища і за рахунок помилок та прорахунків, допущених керівництвом. У випадку якщо внутрішні загрози прямо залежать від кваліфікації топ-менеджерів та можуть бути вчасно виявлені та локалізовані, то зовнішні загрози, що відображають загальне економічне середовище в країні, у деякій своїй частині локалізовані бути не можуть. Через те, керівництво має сформувати інструментарій відслідковування за проявом даних загроз, обов'язково враховувати їх у своїй діяльності, намагатися запобігати їхнім наслідкам шляхом створення страхових чи резервних фондів [4, с. 113—114].

Основні внутрішні фактори впливу на показники фінансово-економічної безпеки промислового підприємства зазвичай виокремлюються у групи, відповідно до напрямів діяльності підприємства, зокрема: група фінансово-економічних факторів впливу, організаційно-управлінських, виробничих, кадрових, науково-технологічних. Залежно від специфіки діяльності підприємства, діючої підсистеми нейтралізації ризиків, інформаційно-аналітичного забезпечення, фактори із вище наведених груп спричиняють різний вплив на забезпечення безпеки господарюючого суб'єкта.

Важливими внутрішніми чинниками впливу на показники фінансово-економічної безпеки є організаційно-управлінська структура, ефективність організації структурних підрозділів, забезпечення належних інформаційно-функціональних взаємозв'язків між ними, рівень кваліфікації та компетентності як управлінського персоналу, так і провідних фахівців, маркетингові, гнучкість системи менеджменту та ін. Беззаперечно, вагомими чинниками із групи фінансових та економічних факторів впливу на показники фінансово-економічної безпеки є ефективність системи фінансового забезпечення безпеки, економічний потенціал підприємства, обрані підходи та напрями в контексті управління ризиками та загрозами, підходи до проведення фінансової політики та ін. Рівень організації маркетингу, активізація інноваційно-інвестиційної діяльності, реалізація підходів до забезпечення конкурентоздатності продукції є також

суттєвими факторами впливу на фінансово-економічну безпеку суб'єктів господарювання.

В умовах посилення конкуренції в бізнес-оточенні функціонування, важливу роль у фінансово-господарській діяльності промислового підприємства відіграє маркетинг, який дозволяє, на основі ґрунтовних досліджень та формування інформаційної бази даних, встановити оптимальні взаємозв'язки між господарюючими суб'єктами та зовнішнім середовищем. Маркетингова складова діяльності підприємства є інструментом, який створює передумови для визначення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства в таких напрямках як:

- дослідження загроз та можливостей маркетингового бізнес-оточення, що передбачає аналіз чинників прямого та непрямого впливу на ведення бізнесу підприємством;

- дослідження номенклатури та асортименту продукції, яка в даний проміжок часу буде відповідати споживчим потребам та буде конкурентною на визначеному ринковому сегменті;

- проведення досліджень ринкових сегментів збуту продукції та можливостей їх розширення;

- цілеспрямованість та результативність цінової політики промислового підприємства;

- оцінювання раціональності дистрибуційних процесів підприємства тощо [5, с. 131].

Зовнішні фактори забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства можна розподілити на фактори прямого впливу та опосередкованого впливу, локальні та геополітичні. Серед важливих зовнішніх чинників забезпечення безпеки підприємства варто виокремити такі як:

- фінансові та економічні фактори: рівень розвитку економіки країни, конкурентне бізнес-оточення, діяльність (вплив) податкових органів, кредитна політика, інвестиційний клімат країни та ін.;

- політичні фактори та фактори законодавчого характеру: політична стабільність, вектори зовнішньої економічної політики країни;

- ринкові та галузеві фактори: співпраця із фінансовими посередниками та постачальниками, платоспроможність споживачів продукції, специфіка валютного ринку, діяльність фінансово-кредитних установ та страхових компаній;

- техніко-технологічні фактори: розвиток науково-технічного прогресу, впровадження науково-технічних розробок та ін.;

- соціально-демографічні, кліматичні, культурні, правові та інші зовнішні чинники також, в тій чи іншій мірі, впливають на виникнення ризиків та загроз діяльності підприємства та вимагають визначення рівня їх впливу.

Наразі, основним негативним фактором для безпеки українських промислових підприємств є війна російської федерації проти України — введення воєнного стану.

Окремо можна виділити такий чинник зовнішнього середовища, як міжнародний рівень інтегрованості держави, так як саме міжнародний рівень інтегрованості держави у світові економічні організації та об'єднання і пов'язане із цим лімітування експортно-імпор-

тних операцій, провадження спеціальної цінової політики суттєво впливає на економічну безпеку країни у цілому [6, с. 65]. Зазначені процеси міжнародної інтегрованості впливають й на діяльність промислових підприємств в контексті конвергентно-орієнтованого розвитку.

Окремі науковці, які досліджували проблематику забезпечення фінансово-економічної безпеки систематизують фактори зовнішнього впливу за такими групами як: мезоекономічні, макроекономічні фактори, політичні, юридичні, фактори інформаційного забезпечення, технологічні та науково-технічні, соціально-культурні, демографічні, криміналістичні фактори та природно-техногенні фактори впливу. Серед факторів, на які може впливати підприємство слід виокремити: виробничі, кадрові, інформаційні, конкурентні, фактори пов'язані із маркетинговою політикою, юридичні, форс-мажорні [7].

Важливою складовою системи управління фінансово-економічною безпекою промислових підприємств є контроль та моніторинг факторів впливу внутрішнього та зовнішнього середовища із метою сучасного виявлення ризиків та загроз, визначення ступеня їх впливу та прийняття оптимальних управлінських рішень. Метою моніторингу, в аспекті забезпечення фінансово-економічної безпеки, є визначення деструктивних тенденцій щодо ресурсно-фінансової складової діяльності підприємства, виявлення причин, які зумовлюють вплив ризиків на фінансово-господарську діяльність, а також формування прогнозів наслідків впливу загрозливих чинників для ведення бізнесу та досягнення поточних стратегічних цілей розвитку.

Важливо зазначити, що коли мова йде про вплив зовнішніх загроз на показники фінансово-економічної безпеки підприємства, суб'єкти системи управління, тобто відповідальні фахівці не здатні суттєво протидіяти такому впливу. Водночас, фахівцями розробляються та реалізуються заходи протидії зовнішнім загрозам, які полягають в оцінці рівня їх впливу, формуванні адаптаційних механізмів та розробленні заходів щодо мінімізації витрат.

Під час проведення моніторингу аналізуються показники (із попередньо сформованої системи) рівня фінансово-економічної безпеки, порівнюється фактично отримане значення кожного показника із плановим чи нормативним. В залежності від величини відхилень окремих економічних параметрів, управлінці мають змогу ідентифікувати стан господарюючого суб'єкта в аспекті забезпечення фінансово-економічної безпеки, виявлення та ступеня впливу ризиків та загроз функціонуванню, зокрема:

- нормальний, тобто показники перебувають у межах граничних значень;
- передкризовий, коли перевищується бар'єрне значення хоча б одного з показників, а інші наблизилися до певної межі бар'єрних значень; при цьому існують можливості поліпшення стану шляхом прийняття запобіжних заходів відносно ризиків та загроз;
- кризовий, тобто перевищується бар'єрне значення більшості основних показників, в результаті чого вплив загроз має доволі серйозні наслідки;

— критичний, коли порушуються бар'єрні значення всіх показників, часткова втрата потенціалу стає неминуною, рівень ризику стає критичним [8, 9].

Господарюючий суб'єкт постійно перебуває під впливом низки загроз та ризиків, під дією факторів впливу на показники фінансово-економічної безпеки. В цілях підвищення рівня фінансово-економічної безпеки промислового підприємства, недопущення появи суттєвих відхилень між фактично отриманими значеннями та нормативними значеннями відповідних показників, відповідальні фахівці його структурних підрозділів займаються розробкою та впровадженням заходів щодо покриття збитків, усуненням причин появи (дії ризику), реалізують заходи щодо збереження платоспроможності, ліквідності, вчасного розрахунку кредиторської заборгованості із моніторингом термінів повернення дебіторської заборгованості.

Діяльність із формування надійної системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві може передбачати застосування ще таких економічних заходів як: оптимізацію прямих та непрямих витрат діяльності; впровадження кошторисного фінансування та централізація коштів; економію ресурсів; зменшення дебіторської заборгованості; вдосконалення системи взаєморозрахунків; удосконалення підсистеми мотивації працівників; покращення ціноутворення; оптимізацію джерел фінансування діяльності та розвитку підприємства [10, с. 237].

Обґрунтувавши, ризики, загрози, фактори, які суттєво впливають на параметри фінансово-економічної безпеки, слід упорядкувати відповідні напрями забезпечення безпеки, серед них:

1. Інформаційно-аналітичні — засоби збирання та обробки інформації щодо стану зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, загроз його економічній безпеці.
2. Організаційно-інституціональні — засоби організування та побудови забезпечення.
3. Економічні — планування, стимулювання, обґрунтування, оцінювання заходів щодо забезпечення економічної безпеки.
4. Правові — нормативні документи, які закріплюють та регламентують забезпечення безпеки підприємства.
5. Ідеологічні — засоби формування системи ідей, теорій та понять, що відображають і оцінюють ставлення до забезпечення економічної безпеки підприємства.
6. Техніко-технологічні — засоби і технології захисту від загроз.
7. Силкові — засоби захисту майна, матеріальних цінностей, інформації, усіх видів ресурсів підприємства від загроз.
8. Соціально-психологічні — засоби впливу на персонал, контрагентів та ін. [11, с. 194—195].

На нашу думку, на підприємстві при забезпеченні фінансово-економічної безпеки підприємства мають бути удосконалені такі основні функціональні складові підсистеми управління безпекою як організаційна, методична та інформаційна. Удосконалення інформаційного забезпечення дозволить опрацьовувати більше ширше коло аналітичної інформації щодо впливу факторів на показники фінансово-економічної безпеки із

організаційно-функціональним удосконаленням маркетингової служби (підрозділу), а отже вчасно приймати ефективні управлінські рішення в контексті реалізації захисних заходів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМУ

Отже, ефективне управління фінансово-економічною безпекою промислових підприємств за умов конвергенції трансформаційних змін є основою забезпечення їх фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності; базисом визначення та нейтралізації (зменшення впливу) негативних факторів зовнішнього середовища, також основою вдалої реалізації визначених стратегічних орієнтирів фінансової стратегії господарюючого суб'єкта. З метою визначення пріоритетного інструментарію управління фінансово-економічною безпекою, необхідним є систематизація зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на показники безпеки, удосконалення інформаційного забезпечення в контексті розвитку маркетингу на підприємстві, формування адаптивних механізмів. Створення ефективної підсистеми фінансово-економічної безпеки під впливом факторів і загроз зовнішнього бізнес-оточення забезпечить підвищення економічного потенціалу підприємства та стабільність його функціонування.

Література:

1. Фінансово-економічна безпека: теоретико-правові аспекти: навч. посіб. / за ред.: Резворович К. Р., Юнін О. С., Круглова О. О. та ін. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2019. 195 с.
2. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія / за ред. Т. Г. Васильціва. Львів: Ліга-Прес, 2012. 388 с.
3. Ситник Н. С. Методика оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства: зміст та функціональні складники. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 46-2. С. 65—70.
4. Соломіна Г. В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва: навч. посіб. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.
5. Асамоах-Черемех Д. Маркетингові інструменти забезпечення економічної безпеки підприємства: сутність та класифікація. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 6. Т. 2. С. 130—134.
6. Драгун А. О. Визначення системи чинників, що впливають на економічну безпеку підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. Вип. 34. С. 64—71.
7. Орлик О. В. Аналіз чинників впливу на економічну безпеку підприємств та методи захисту від загроз і нейтралізації їх наслідків. Тренди та інновації в сучасній економіці: колективна монографія. Харків: ХНУБА, 2015. С. 154—165.
8. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: "Растр-7", 2020. 384 с.

9. Фісуненко П. А. Забезпечення економічної безпеки підприємства: сутність, принципи, функції, методи, засоби. Економічний простір. 2019. №. 152. С. 176—203.

10. Белялов Т. Е., Корінь І. В. Фінансово-економічна безпека підприємства та напрями її підвищення. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Вип. 2 (07). С. 235—238.

11. Барташевська Ю. М. Економічна безпека підприємства: фактори впливу та шляхи забезпечення. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 7. С. 189—194.

References:

1. Rezvorovych, K.R. Yunin, O.S. and Kruhlova, O.O. (2019), *Finansovo-ekonomichna bezpeka: teoretyko-pravovi aspekty* [Financial and economic security: theoretical and legal aspects], Bila K.O., Dnipro, Ukraine.
2. Vasylytsiv, T.H. Voloshyn, V.I. Bojkevych, O.R. and Karkavchuk, V.V. (2012), *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia* [Financial and economic security of Ukrainian enterprises: strategy and mechanisms of provision], Liha-Press, L'viv, Ukraine.
3. Sytnyk, N.S. (2019), "Methodology for assessing the level of financial security of the enterprise: content and functional components", *Prychornomors'ki ekonomichni studii*, vol. 46-2, pp. 65—70.
4. Solomina, H.V. (2018), *Zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemnytstva* [Ensuring financial and economic security of entrepreneurship], *Dnipropetrovs'kyj derzhavnyj universytet vnutrishnikh sprav*, Dnipro, Ukraine.
5. Asamoakh-Cheremekh, D. (2021), "Marketing tools for ensuring the economic security of the enterprise: essence and classification", *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, vol. 6, no. 2, pp. 130—134.
6. Drahun, A.O. (2020), "Determination of the system of factors affecting the economic security of the enterprise", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, vol. 34, pp. 64—71.
7. Orlyk, O.V. (2015), "Analysis of factors influencing the economic security of enterprises and methods of protection against threats and neutralization of their consequences", *Trendy ta innovatsii v suchasniy ekonomitsi* [Trends and innovations in the modern economy], *KhNUBA*, Kharkiv, Ukraine, pp. 154—165.
8. Mel'nyk, S.I. (2020), *Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv: teoriia, metodolohiia, praktyka* [Management of financial security of enterprises: theory, methodology, practice], *Rastr-7*, L'viv, Ukraine.
9. Bielalov, T.E. and Korin', I.V. (2017), "Financial and economic security of the enterprise and directions for its improvement", *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, vol. 2 (07), pp. 235—238.
10. Fisunenko, P.A. (2019), "Ensuring economic security of the enterprise: essence, principles, functions, methods, means", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 152, pp. 176—203.
11. Bartashevs'ka, Yu.M. (2016), "Economic security of the enterprise: influencing factors and ways of ensuring", *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 7, pp. 189—194.

Стаття надійшла до редакції 06.05.2024 р.